

М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан Университетінің PhD докторанты Айтқұлова Гүлмира Арипқановнаның «8D02310– Филология» білім беру бағдарламасы бойынша философия ғылымдарының докторы (PhD) ғылыми дәрежесін алу үшін жазылған «Қазақ лингвомәдени таңымындағы «еңбекқорлық\жалқаулық» концептілері» атты тақырыбында дайындаған диссертациялық жұмысына шетелдік ғылыми кеңесшінің берген

ШІКІРІ

Әлемнің тілдік бейнесін тануда концептілерді зерттеу ғасырлар бойы тұрақты өрнектер, когнитивтік үлгілер түрінде ұлттың мәдени таңымындағы стереотиптерді тануға мүмкіндік береді. Ұлт тілінде сөйлеуші халықтың ғасырлар бойы сақталған дүниетанымы мен тілдік формаларда бекітілген дүниенің бұрыннан келе жатқан және сақталған ұлттық бейнесін анықтауда концептілердің маңызы зор. Қазіргі кезеңде лингвомәдениеттану дербес пән ретінде күрделі зерттеу объектісіне ие – тіл мен мәдениеттің өзара сабақтастығы. Қазақ халқының әр дәуірдегі ой-толғамдары мен тұрмыс-тіршілігі, салт-дәстүрінен, жүріп өткен тарихынан хабар беретін *еңбекқорлық\жалқаулық* концептілерін танымдық тұрғыда зерттеу арқылы қазақ халқына тән ұлттық нақыштар мен мәдениетіміздің сан қатпарлы үлгілерінен хабар алатындықтан зерттеу жұмысымыздың маңызы арта түседі. Диссертациялық зерттеуде *еңбекқорлық\ жалқаулық* концептілерінің когнитивті дискурстағы (проза, поэзия, паремиологияда, фразеология) лингвомәдениетанымындағы вербалдану ерекшеліктері зерттелген. Осылайша, осы жұмыстың өзектілігі қажеттілікпен анықталады: тілдің адам әлемімен байланысы мәселесін одан әрі дамыту, концептілерді вербализациялау тетіктерін зерттеуді көздейтін концептосфераның әрбір құрамдас бөлігінде *еңбекқорлық\жалқаулық* ұғымдары маңызды болып табылады.

Менің докторантым тарапынан жүргізілген зерттеу еңбегінде әр түрлі деңгейдегі теориялық жұмыстарды пайдаланғандығы диссертацияның негізделу және шынайылық дәрежесін растайды. Диссертациялық жұмыстағы тұжырымдарының мазмұны күрделі әрі дәйекті, әрбір тұжырымы салмақты, сондықтан да болса керек зерттеу стратегиясы айқындалған, алынған нәтижелер жинақталған, жүйеленген әрі ғылыми тұрғыдан негізделген. Мәселен, зерттеуде когнитивті дискурстағы *еңбекқорлық\жалқаулық* концептілерінің құрылымдық ерекшеліктері мен семантикалық көлемі анықталғандығы жөніндегі нәтижелері негізінде дайындалған тұжырымдар мен ұсыныстар келтіріліп, *қосымшада* ізденуші тарапынан анықталған тілдік бірліктердің сөздігі берілген. Диссертацияның ғылыми нәтижелері диссертацияға қойылатын талаптар деңгейінде орындалған.

Докторант Айтқұлова Гүлмира Арипқановнаның Мугла Сытқы Кочман университетінде онлайн ғылыми тағлымдамадан өткен кезде қазақ, түрік тілдеріндегі *еңбекқорлық\жалқаулық* концептілерінің сипаттайтын тілдік бірліктердің ұқсас тұстары мен ерекшеліктерін талқыланды. Ізденушінің түрік

Зерт

тіліне деген қызығушылығы мен екі тілде салыстырмалы зерттеу жүргізудегі идеялары мен ой-толғамдары, жасаған тұжырымдары ғылыми тұрғыда сыни ойлау қабілеттерінің жоғары екендігін көрсетті. Диссертациялық жұмыста *Еңбекқорлық // жалқаулық* концептілерінің мәдени код ретінде концептуалдануы, ұлттық сана ретінде қарастырылуы жұмыстың логикалық жүйелілігі мен ішкі бірлігін айқындап тұр. Қазақ тіліндегі «*еңбекқорлық // жалқаулық*» **концептілерінің** лингвомәдени мазмұнын талдамас бұрын отандық және шетелдік ғалымдардың концепті жөніндегі еңбектері мен көзқарастарына тоқталып өткен. Осыдан соң тіліміздегі *еңбекқорлық* концепті когнитивті дискурстағы (проза, поэзия, тұрақты тіркестер, паремиологиялық бірліктер, бата-тілек) әлемнің тілдік бейнесін танытатын тілдік бірліктерді танымдық тұрғыда талдап шыққан. Қорытындылап айтар болсақ, қазақ тіліндегі «*еңбекқорлық // жалқаулық*» **концептілерінің** лингвокогнитивтік болмысын ашуда қызмет ететін тілдік семалар халықтың ұжымдық тәжірибесі, танымы, қоғамдағы адамдардың бір бірімен байланысы, шаруашылығы, халықтың рухани мәдениеті ментальды когнитивті түрде таңбаланғандығын дәлелдеген.

Диссертацияның мазмұны, тұжырымдары мен негізгі нәтижелері: отандық және шетелдік ғылыми басылымдарда барлығы 9 ғылыми мақала түрінде жарық көрді. Оның ішінде 1 мақала Скопус (Scopus) мәліметтер базасында, 3 мақала – ҚР ҒЖБМ Ғылым саласындағы сапаны қадағалау комитеті бекіткен тізімге енетін журналдарда және 5 мақала – халықаралық және республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция жинақтарында жарияланған.

Қорыта айтқанда, Айтқұлова Гульмира Арипқановнаның «8D02310– Филология білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін «Қазақ лингвомәдени танымындағы «*еңбекқорлық // жалқаулық*» концептілері» тақырыбында дайындаған диссертациялық жұмысын қорғауға ұсынамын.

PhD докторы, доцент
Мугла Сыткы Кочман университеті,
Мугла (Түркия)

Желпелі Кенан Коч

